



ISSN: 3060-4613



MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI



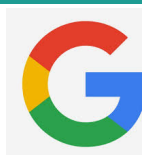
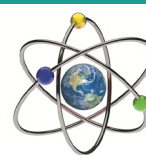
№11
2025

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal



MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI



Elektron nashr. 802 sahifa,
4-noyabr, 2025-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalar tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari nomzodi (PhD)
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Woosyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the Editorial Board of the newspapers "Yangi Uzbekiston" and "Pravda Vostoka", Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Candidate of Philological Sciences (PhD)

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

“Maktabgacha va maktab ta’limi” jurnali O‘zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo‘yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo‘yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta’limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo‘yicha
ro‘yxatdan o‘tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oilaning maktabgacha yoshdagi bolalar estetik tarbiyasidagi o'rni	24
<i>Abdullayeva Ma'sudaxon Abdubannayevna</i>	
Bo'lajak informatika o'qituvchilarini pedagogik faoliyatga metodik tayyorlash texnologiyalari	27
<i>Abdubannoyeva Muxlisaxon Iqboljon qizi, Abdullayev Alibek Qodiraliyevich</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida bulutli xizmatlardan foydalanish zaruriyati	30
<i>Abdullayev Alibek Qodiraliyevich, Turdaliyeva Muslimaxon Jahongir qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida fortepiano chalishni o'rgatish metodikasi	34
<i>Abduvaxobova Nilufar Abdumannon qizi</i>	
Maktabda fizika fanini o'qitishda innovatsion yondashuv	38
<i>Alinazarova Mahfuza</i>	
Tasavvufdagi "komil inson" konsepsiyasining hozirgi ta'lim tizimida shaxsga yo'naltirilgan yondashuv sifatida talqini	43
<i>Aqilxonov Saidolimxon Abdurashid o'g'li</i>	
Tabiiy-ilmiy savodxonlikni shakllantirish omillari va pedagogik shart-sharoitlar	48
<i>Choriyeva Gulbaxor Shotemirovna</i>	
Robototexnika fanini o'qitishda axborot texnologiyalaridan foydalanib mustaqil ta'limni tashkil etish	53
<i>Elmonov Sirojiddin Mamadiyarovich</i>	
Xalqaro baholash dasturlarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini baholash bo'yicha jahon tajribasi	58
<i>Ergasheva S. T.</i>	
Boshlang'ich ta'limda tabiiy fanlar orqali o'quvchilarning kognitiv salohiyatini rivojlantirish	61
<i>Eshmamatova Dilnoza Jovli qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning aqliy salohiyatini oshirishda tarbiyachi mahorati	64
<i>Karimova Gulzodaxon Marufjon qizi</i>	
Bo'lajak texnologik ta'lim o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirishni takomillashtirish	68
<i>Hojikarimova Gulasal Tadjaliyevna</i>	
Xorijiy talabalarga o'zbek tilini o'rgatishda elektron platformalar yaratish	71
<i>Jo'rayeva Matluba</i>	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun raqamli ta'lim muhitini modellashtirish va uning samaradorlik omillari	74
<i>Komilova Z. X.</i>	
O'qituvchi kasbiy faoliyatida muloqot madaniyati	80
<i>M. Yu. Mahkamova</i>	
Psixologiya fanini o'qitishda zamonaviy pedagogik texnologiyalar va talabalarda tahliliy fikrlashni shakllantirish masalalari	86
<i>Madazizova Difuza Raxmatullayevna</i>	
Integrating Listening and Speaking Skills in ESP (English for Specific Purposes) Classes	90
<i>Madina Tilavova</i>	
Bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida neyropedagogik yondashuvlar	94
<i>N. O. Saidova</i>	
Tibbiyot oliy ta'lim muassasalarida radiologiya fanini o'qitishda raqamli texnologiyalarning metodologik roli	99
<i>Nazarova Gulchexra Shuxratdjonovna</i>	
Ijodkorlik tushunchasining mohiyati va uning ta'limdagi roli	103
<i>Ochilova Dilbar Isroilovna</i>	
Alaliyani boshqa nutqiy nuqsonlar bilan farqli xarakteristikasi	108
<i>Oripova Zilola</i>	
Ingliz tilini o'qitishda suggestopediya metodini joriy etishning samaradorligi	113
<i>Pulatova Sitara Abdurazzoq qizi</i>	
Oliy ta'lim muassasalari menejerlarining kasbiy-boshqaruv kompetentligi tushunchasi va uning tarkibiy qismlari	118
<i>Qarshiboyev Sharof Egamnazarovich</i>	
Koordinatsion qobiliyatlarni rivojlantirishning yosh badmintonchilar texnik-taktik tayyorgarligiga ta'siri	122
<i>Qurbanova Ilmira Alisher qizi</i>	



Blended Learning	125
Quvandikova Xadicha	
Fizika darslarida zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish	129
Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li	
"Qurilish jarayonlari texnologiyasi" fanida loyihalash kompetentligining tarkibiy tuzilmasi va uni raqamli ta'limga moslashtirish	135
Raxmonova Nazokat Umaraliyevna	
Vitagen texnologiyalar asosida talabalar mediamentalitetini rivojlantirishda sun'iy intellekt (AI) dasturlaridan foydalanishning tahliliy modeli	140
Rustamova Nodira Rustamovna	
Talabalarda kooperativ ta'lim asosida motivatsiyani rivojlantirish usullari	145
Sitora Toshmatova	
STEAM yondashuvi asosida boshlang'ich sinf o'quvchilarida kreativ kompetensiyani shakllantirishning zaruriyati	149
Tashibekova Munajat Xoshimovna	
Musiqqa ta'limining pedagogik asoslari va metodik tizimi	153
Toshpulatova Said Kuzibaevna	
Texnologiya fanini o'qitishda eng samarali metodlardan foydalanish	158
Turdiyeva Shahzoda Eshdavlat qizi	
Enhancing University Students' Self-Directed Learning Through Edtech Tools	161
Ulasheva Lobar	
Fanlararo loyiha ishlarini tashkil etish orqali o'quvchilarning dizayn fikrlash salohiyatini oshirish	164
Valiyeva Nargiza Athamboyevna	
Alohida ta'lim ehtiyojiga ega o'quvchilarning kasbiy faoliyatga tayyorlashning pedagogik-psixologik asoslari	169
Xakimova Sarvinov Sharifjon qizi	
Sun'iy intellekt asosida yaratilgan ta'lim platformalari: samaradorlik tahlili va pedagogik yondashuvlar	173
Xanbabayev Xakimjon Ikramovich, Erkinov Jasurbek Hasanjon o'g'li	
Tasavvufdagi "muhosaba" va "tafakkur" amallarining o'z-o'zini refleksiya metodlari sifatida qo'llanilishi	176
Xoshimov Nuriddin Mamadaliyevich	
Milliy sport va ommaviy o'yinlarning badiiy-estetik ahamiyati	182
Yaxyayeva Sojida Abdurahimovna	
Ota-ona mehrining bola psixologiyasiga ta'siri	185
Yulchiyeva Shohsanam Dilshod qizi	
Nutq rivojlanishi orqada qolgan bolalarda qo'llaniladigan innovatsion usullari samaradorligi	189
Ahmedova Nargiza Muzaffarovna	
Факторы, сдерживающие развитие науки в контексте требований к диссертационным работам	193
Зайналов Жахонгир Расулович, Нурмухамедов Аббос Мамадалиевич, Шадманов Камолиддин Кажакджанович, Самигова Нодира Хамидуллаевна	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	197
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Психологическая консультация: современная практика, задачи и перспективы развития	203
Раупова Шохида Ахроровна	
Подготовка будущих педагогов к инклюзивному обучению детей с ограниченными возможностями здоровья: задачи и перспективы	207
Сайфутдинова Насиба Нурматовна	
Формирование иноязычной грамотности у курсантов военных вузов: социально-психологические факторы	211
Сулейманова Нилуфар Камиловна	
O'qituvchi shaxsiy kompetensiyasining mohiyati va pedagogik faoliyatdagi o'rni	214
Abdiraxmonova Guliston Muzaffar qizi	
Bolalarda axloqiy qadriyatlarni shakllantirish jarayonining milliy va umuminsoniy tamoyillari	218
Abdumutalipova Gulshodaxon Nurbek qizi	
Fuqarolik jamiyatida huquqiy madaniyat va uni rivojlantirish jarayonlari	221
Abdusalimova Shaxnoza Quduratullayevna	
Ta'lim menejmenti tizimida o'qituvchining nutq madaniyatini rivojlantirish strategiyalari	224
Abduxalilova Iroda Nozimxonovna	

O'zbekistonda yoshlarni ijtimoiy-pedagogik hamkorlikda tarbiyalashda "Uzluksiz ma'naviy tarbiya konsepsiyasi"ning ustuvor vazifalari	229
Abirova Umida Nazarovna	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini inklyuziv ta'lim sharoitida differensiyalashtirilgan dars mashg'ulotlarini tashkil etishga o'rgatish (kompetentligini shakllantirish/rivojlantirish) usullari.....	232
Adhamova Diyora Sanjar qizi	
Musobaqa faoliyati samaradorligini oshirishda sambochilarning energiya sarfi va tiklanish mexanizmlari tahliliy	239
Tangriyev Abdukarim Tovashevich	
Aksiologik yondashuv asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining harakat faolligini takomillashtirishning ijtimoiy-pedagogik zaruriyati	244
Hafizov Shahriyor Shavkatovich	
Bo'lajak tarbiyachilarning transversal: tanqidiy va innovatsion fikrlash kompetensiyalari	248
Jaloliddinova Maftunaxon Mahmudjon qizi	
Axborotning gnoseologik mohiyati	256
Kamolova Munajatxon Jaloldinovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirish yo'llari	259
Mamatova Aziza Bo'riboyevna	
Akademik litseylarda kimyo fanini o'qitishda raqamli ta'lim texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlari	262
Maxamadiyev Sharofiddin Jumaboyevich	
Pedagogik oliy ta'limda talabalarning kasbiy ijtimoiylashuvini korporativ madaniyat asosida rivojlantirish metodikasi.....	267
Maxkamova Dilafruz Aliyevna	
Bo'lajak o'qituvchilar uchun xorijiy tillarni o'qitishda lingvomadaniy yondashuv	271
Normamatova Kamola Gulmamat qizi	
O'zbek tili izohli lug'atida iboralarning grammatik tavsifi (bosh komponentli iboralar misolida).....	274
S. Sh. Azamatova	
Oila instituti va gender tenglikni ta'minlashning ijtimoiy-huquqiy muammolari	277
Salayeva Aziza Muhammadmurot qizi	
Gender yondashuv asosida talaba-qizlarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishning namunaviy mezonlari	282
Xolova Mohigul Shavkatovna	
Pedagogika yo'nalishi talabalari huquqiy savodxonligini rivojlantirish metodlarini takomillashtirish	287
Xudoyberganov Atham	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida leksik komponentlikni TRIZ texnologiyasi yordamida rivojlantirish	291
Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna, Fayzullayeva Nazokat Uchqun qizi	
Цифровизация и трансформация образования как социально-педагогическое явление	295
Кадилова Наргиза Азаматовна	
Методика формирования креативного мышления у студентов-филологов на основе проблемно-ориентированных заданий (на материале английского языка)	298
Мамырбаева Дина	
Структура и стратегии развития предметных компетенций	304
Наимова Мафтунабону Файзулложоновна	
Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda morfologik kompetentlikni shakllantirish	308
Ganiyeva Shodiya Azizovna	
Модель "4+1+1" как ключевой механизм в системе практической подготовки учителей музыки.....	313
Мухитдинова Малохатхон Саиджабборовна	
Tarbiya fanini o'qish samaradorligini oshirishda raqamli texnologiyalardan foydalanish	317
Nazarova Nasiba Abdullayevna	
Tarbiyachining kasbiy psixologik xususiyatlari.....	320
Shamshetova Anjim Karamaddinovna	
Boshlang'ich ta'limda tarbiya nazariyasi va metodologiyasi	323
Bo'ronova Iroda Bo'ronovna	
Yosh dzyudochi qizlarning mashg'ulotlar jarayonida jismoniy tayyorgarligini oshirish texnologiyalari	327
Matmurotova Iroda Baxtiyor qizi	
"Odob us-solihin" asarida yoritilgan axloqiy-didaktik g'oyalar va uning pedagogik mazmuni	332
A. N. Nusratov	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarini kasbiy kompetentligini takomillashtirishning metodik asoslari	336
Xolmatov Pardaboy Qoraboevich, Abdurasulova Dilnoza	



Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilari faoliyatida loyihalashtirishning o'rni	342
<i>Abdusattorova Go'zalxon Abdulxabib qizi</i>	
Tibbiyot va frazeologiya inson omilida	346
<i>Achilov Muzaffar Norquliyevich</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida fazoviy tasavvurlarni rivojlantirishda matematikaning ahamiyati	349
<i>Mamasaidova Muhabbat Abdulalom qizi, Akbaraliyeva Marjona Xurshid qizi</i>	
Ekoestetik kompetensiyani shakllantirishning xorijiy va milliy tajribalar tahlili	354
<i>Alijonova Maftuna Maxamadjon qizi</i>	
Pedagogik jarayonda talabalarda qadriyatli munosabatlarni shakllantirish mexanizmlari	359
<i>Alikulova Muxayyo Sherovna</i>	
Ingliz ritsarlik romanlarining lingvopoetik tahlili	362
<i>Durdona Boychayeva, Aliyeva Elmira</i>	
Maktabgacha ta'limda estetik tarbiya berishning pedagogik asoslari	365
<i>Altibayeva Gulbaxor Majitovna</i>	
Kasbiy kompetensiya tushunchasining mazmuni mohiyati va tarkibiy tuzilmasi	369
<i>Axmadjonova Jasmina Jamshid qizi</i>	
Developing Writing Competence Among CEFR B1 and Ielts Learners Experiencing Difficulties in English Language Acquisition	374
<i>Ayturaev Majid Mavlankhanovich</i>	
Ta'lim jarayonida ijtimoiy intellektni rivojlantirishning milliy qadriyatlarga asoslangan modeli	378
<i>Azamov Umarxon Xayyoxonovich</i>	
Complications in Teaching Argumentative Speech to Students in Grades 8–9	383
<i>Buribayeva Aziza Ismatillaevna</i>	
Interfaol o'yinlar orqali maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy-emotsional ko'nikmalarni shakllantirishning pedagogik asoslari	386
<i>Buriyeva Aziza Nematovna</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida maktabgacha katta yoshdagi bolalarning ijodiy faolligini shakllantirish	390
<i>Davronova Sevinch</i>	
O'quvchilarda milliy va umummadaniy kompetensiyani rivojlantirishda maqollardan foydalanish bo'yicha manbaalar tahlili	394
<i>Boltayeva Barno, Eliboyeva Surayyo Abdukarim qizi</i>	
Social Roots and Psychological Consequences of Domestic Violence	399
<i>Dumarova Gulmira Kozimbekovna, Mamadaliyeva Gulmira, Sultonova Zulhayo</i>	
The Transversal-Methodical Competence of a Preschool Educator is the Foundation of Effective And Quality Education	402
<i>Ergasheva Barno Ziyaviddin kizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarga ta'lim-tarbiya berishning innovatsion yo'llari	406
<i>Erkinova Mehriniso Ro'ziboyevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish strategiyalari	411
<i>Eshonkulova Hilola Rajab qizi</i>	
Ta'lim jarayonida o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi muloqotning bilish faoliyatiga ta'siri	415
<i>Habibova Shyira Baxtiyorovna</i>	
Ruhiy rivojlanishi sustlashgan boshlang'ich sinf o'quvchilarida o'qish buzilishlarini aniqlash va bartaraf etish	419
<i>Ikromova Sarvinov Siroj qizi</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarda riskologik kompetentlikni shakllantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari	424
<i>Jabborova Dilafruz Furqatovna</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda chet tili o'rganish jarayonida kommunikativ kompetensiyani rivojlantirishning psixologik asoslari	428
<i>Jurayeva Sug'diyona Shamsiddin qizi</i>	
Transforming Education: The Impact of Emerging Technologies on Modern Pedagogical Practices	431
<i>Kadirova Ferangiz Himmatillo qizi</i>	
Salomatlik etikasi konsepsiyasi va pedagogik madaniyat – talabalar ma'naviyati va dunyoqarashini shakllantirishdagi roli	435
<i>Kamalova Yoqutxon Bahodirovna</i>	

Tarbiyachilarning kasbiy mahoratini takomillashtirish va pedagogik faoliyat samaradorligini oshirish omillari	439
<i>Kenjayeva Dildora Terkashevna</i>	
Maktab ta'lim tizimida innovatsiyalarning o'rni va ahamiyati	443
<i>Kistabayeva Gulchexra Djurakulovna</i>	
Kichik maktab yoshi davrida o'quv faoliyati va o'quv motivlarining shakllanishi	448
<i>Latifa Zarifovna Korayeva</i>	
Maktabgacha ta'lim tizimining raqamlashtirilishi: xalqaro tajriba va istiqbollar	451
<i>Mahmudova Zulfiya Homidovna, Hoshimova Dilnoza Boymirzoevna</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchilarini dizayn tafakkurga o'rgatishda STEAM yondashuvining didaktik imkoniyatlari	454
<i>Mamadaminova Munisa Maxmudjon qizi, Boboxonova Shodiyona Rustam qizi</i>	
Tabiatni asrash – kelajakni asrash: Buxoro misolida	459
<i>Mardonova Saodat Muzaffarovna</i>	
Bo'lajak pedagoglarda o'z-o'zini baholash kompetentligini shakllantirish va rivojlantirish	463
<i>Meyliyeva Nafosat Gulomovna</i>	
Sun'iy intellektning ta'limda kognitiv va metakognitiv jarayonlarga ta'siri	466
<i>Murodov Ulug'bek O'tkir o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'limda inklyuziv ta'limning tashkil etilishi	470
<i>Mustofoyeva Muhabbat Husniddin qizi</i>	
The Effectiveness of Art Therapy in Working With Children Experiencing Emotional Stress	473
<i>Nargiza Khayrullayevna Ortikova, Laziz Azizovich Normuratov</i>	
Maktabgacha ta'lim tarbiyalanuvchilarining musiqiy qobiliyatlarini rivojlantirish mexanizmlari	477
<i>Ortiqov Akmaljon Abdusalom o'g'li</i>	
CLIL metodining O'zbekiston ta'lim tizimida qo'llanilishi	481
<i>Qarshiyeva Sarvinoz Ural qizi</i>	
The Use of Mobile Apps to Build Vocabulary Proficiency	486
<i>Kosimov Sunnat Ravshan ugli</i>	
Yoshlar tafakkurini rivojlantirish va ma'naviyatini oshirishda tasviriy san'atning o'rni	490
<i>Quvonchbek Abduxamidov</i>	
Axborot texnologiyalari ta'sirida san'at tushunchasining o'zgarishi	494
<i>Rajabova Laylo O'tkir qizi</i>	
Bo'lajak tarbiyachilarning kasbiy kompetensiyalarini rivojlantirish texnologiyalari	498
<i>Ramozonova Bahoroy Sadriddinovna</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining nutqiy kompetensiyalarini shakllantirishda innovatsion yondashuvlarning pedagogik asoslari	501
<i>Yusufzoda Shabnam Yunus, Rashidova Saida Ravshonbek qizi</i>	
Axborot texnologiyalarini fizika darslarida qo'llash	506
<i>Raxmanov Valijon Turdaliyevich, O'razaliyev Alijon Xasan o'g'li</i>	
Axborot xavfsizligini o'qitishda sun'iy intellektdan foydalanish afzalliklari	510
<i>Raxmetova Lazzat</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarning psixologik xususiyatlarining o'ziga xosligi	513
<i>S. A. Mamatisayeva</i>	
Androgogik yondashuvning integrativ metodikasi	517
<i>Sattorova Shaxlo Axadovna</i>	
Gendered Language in Uzbek and English Media Discourse	520
<i>Sultonova Charos Iskandar kizi</i>	
Maktabga tayyorlov yoshdagi bolalarda ijtimoiy ekologik dunyoqarashni shakllantirishga ta'sir qiluvchi omillar	527
<i>Suyunova Matluba Abdusaidovna</i>	
Empatiya shifokor–pasiyent munosabatida: tibbiyot talabalarining psixologik tayyorgarligi	531
<i>Tajiboyeva Odinaxon Rustamjon qizi, Qurbonova Fotima Farhodjon qizi</i>	
Modern Approaches to Teaching Grammar	534
<i>Tuychiyev Azamat Farkhod ugli</i>	
The Importance of Psychological Preparation of Preschool Children for School Education	538
<i>Turamov Muhammadzohid Rustamjon o'g'li</i>	



Bo'lajak maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyachi-pedagoglarning kasbiy-axloqiy kompetentligini rivojlantirish	541
<i>Xabibullayeva Sayyoraxon Maxamadali qizi</i>	
Imkoniyati cheklangan va sog'lom bolalar faoliyatida universal ta'limning imkoniyati	544
<i>Xolmatova Sarvinov Raxmatilla qizi</i>	
Kurashchilarning umumiy va maxsus sport tayyorgarliklari	548
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Tayyorlov guruhi tarbiyalanuvchilarida ekologik kompetentlik tushunchalarini rivojlantirish bosqichlari	551
<i>Yarova Gulhayo Fazliddin qizi</i>	
Arxitektura va dizayn yo'nalishi bitiruvchilarini kasbga yo'naltirish vositasida axborot almashish jarayonlarini optimallashtirish metodikasini takomillashtirish	555
<i>Kuchimov M. K.</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarining ma'naviy kompetentligini jadidlarning pedagogik qarashlari asosida shakllantirish metodikasi (Temurbeklar maktablari misolida)	559
<i>Quldashev Murodjon G'aniyevich</i>	
Лингвистическое исследование влияния социальных сетей на синтаксические изменения в языке современного поколения	562
<i>Шавилова Наталья Сергеевна</i>	
Boshlang'ich sinf o'qituvchisining nutq madaniyati	566
<i>Islamova Dilfuza Dilshodovna, Gulimbayeva Barno</i>	
Особенности гражданского воспитания обучающихся в системе "школа–махаля" в Узбекистане ...	570
<i>Хайдаров Шавкат Шамсиддин угли</i>	
Mantiqiy masalalarni bajarishning metodik usullari	575
<i>Tosheva Yulduz</i>	
Bo'lajak ofitserlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda pedagogik-psixologik omillar (jamoat xavfsizligini ta'minlash bo'linmalari misolida)	579
<i>Yarmatov Akbar Normurotovich</i>	
Yosh harbiy xizmatchi ofitserlarda muloqot madaniyatini samarali shakllantirish muammosining xorijiy tadqiqotlardagi talqini	582
<i>Matyakubov Elyor Rajapovich</i>	
Umumiy pedagogika fanini o'qitishda formativ baholash metodikasini joriy etish texnologiyasi	586
<i>Sobitjon Xalimov Hoshimjonovich</i>	
Формирование компонентов эмоционального интеллекта у детей дошкольного возраста с дефектами речи на основе сказкотерапии	590
<i>Эркинова Фазилят Мирзиз қизи</i>	
O'zbekistonda asalarichilikning rivojlanishi	593
<i>Abdullayeva Maxsudaxon To'lanovna</i>	
14–16 yoshli dzyudochilarda hujum kombinatsiyalari va ularni musobaqaviy sharoitda qo'llash usullarini takomillashtirish	596
<i>Abduraxmanova Iroda Xayrullayevna</i>	
Oliy ta'limda aksiologik tarbiya mexanizmlarini takomillashtirish ijtimoiy ehtiyoj va pedagogik muammo sifatida	602
<i>B. S. Siddikov</i>	
Sport mashg'ulotlar davomida mushak va suyak tizimi rivojlanishi	606
<i>Bo'ronova Habiba Erkin qizi</i>	
Stol tennisi o'yini texnikasi	609
<i>Ibragimov Abduqahhor Abdulaziz o'g'li</i>	
Biologiya fanini o'qitishda zamonaviy platformalarning afzalliklari: Wordwall, Educaplay, Blooket, Genially, Kahoot platformalari	613
<i>Kalandarova Dilnoza Samandarovna, Qodirova Madina Nosirovna</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan paraarmrestlingchi talabalarni musobaqa oldidan texnik tayyorgarligini takomillashtirish	617
<i>Karimov Faxriddin Xurramovich</i>	
Developing Critical Reading Skills Through Content-Based Instruction	621
<i>Mekhmonkulov Burkhon Ma'ruf ugli</i>	
Tog'li va shahar hududida ta'lim oluvchi tinglovchilarning jismoniy tayyorgarlik darajasini taqqoslash	626
<i>Mirjamolov Sirojiddin Xayriddinovich</i>	

Korxona va tashkilotlarda ishchi-xodimlarning jismoniy tayyorgarligini rivojlantirish asosida ish faolligini oshirish texnologiyasi	630
Muxametov Axmad Muxametovich	
Xalq ta'limi bo'limi rahbarlarining xalqaro baholash tizimini O'zbekiston ta'limiga moslashtirishdagi o'rni ...	634
Namazova Manzura Urakovna, Nodirov Dilmurod	
Digital Reading vs. Print Reading: Effects on EFL Learners' Reading Speed and Understanding	639
Rustambekova Ozoda Dilshod kizi	
Yoshlarning jismoniy tarbiya mashg'ulotlariga bo'lgan qiziqishini oshirishning samarali usullari	644
To'rayev Farrux Hakim o'g'li	
Oliy ta'lim muassasalaridagi talaba-qizlarni dzyudo sport turi texnik harakatlariga o'rgatish texnologiyasi	647
Toshboyeva Munisa Bozor qizi	
Sport mashg'ulotlarda jarohatlarning oldini olish va xavfsizlik choralari	650
Xudoyberdiyeva Elmira Botir qizi	
Задачи изучения и преподавания русского языка и литературы в общеобразовательных школах с узбекским языком обучения	654
Ахмедов Нумон	
Multimedia va infografika asosida interaktiv didaktik materiallar yaratish	658
Shirinov Feruzjon Shuxratovich, Rahmonov Ziyodillo Xusanovich	
Ingliz tili darslarida boshlang'ich sinf o'quvchilarining talaffuz ko'nikmalarini shakllantirish metodikasi (immitativ-taqlidiy usul misolida)	661
Jo'rayeva Dilafruz Nuriddinovna	
O'simliklarning issiqqa va qurqoqchilikka chidamliligi	664
M. Nazarov, G. Maxsudova, T. Usmonova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning jismoniy tayyorgarligi hamda psixik jarayonlar ko'rsatkichlarining tahlili	667
Masharipova Miyassar Ichanovna	
Bo'lajak tarbiyachilarni "Tabiat bilan tanishtirish" fani asosida tarbiyaviy faoliyatini raqamlashtirish	675
Saydullayeva Barchinoy Abduxalil qizi	
Bo'lajak o'qituvchilarni inklyuziv ta'lim sharoitida faoliyat yuritishga tayyorlash muammolari	678
Shaxnoza To'xtiyarova	
Raqamli ta'lim muhitida o'quv resurslarini yaratishning raqamli-didaktik mazmunini rivojlantirish metodikasi	681
Shirinov Feruzjon Shuxratovich	
Umumta'lim maktablarining 9-sinf fizika darslarida tovush hodisasini anglashni tajriba orqali rivojlantirish	684
Sobirov Avazbek Anvarovich	
Emotsional intellekt tushunchasining nazariy asoslari va rivojlanish bosqichlari	689
Tajiboyeva Odinoxon Rustamjon qizi	
Portret janrini o'qitishda individual ta'lim va fanlararo integratsiyaning nazariy-metodologik asoslari	693
Xudaynazarova Ug'ilo'y Sharifovna	
Aqli zaif bolalarda sensomotor rivojlanishning psixologik-pedagogik xususiyatlari	696
Xudoyberdiyeva Ra'no Arabboyevna	
Yuqori sinf o'quvchilarida estetik madaniyatni tarbiyalash metodikasi (tarbiya fani misolida)	700
Yoqubjonova Shodiya G'ayratovna	
Chizmachilik fanining turmush tarzimidagi ahamiyati va o'rni	704
Achilov Nurbek Norboy o'g'li	
O'quvchilarni musiqa san'atiga qiziqtirishda musiqa psixologiyasining roli	707
E'zozxon Qobilova	
Bolalar adabiyotini o'qitishda milliy qadriyatlarni singdirish va kreativ kompetensiyani rivojlantirishning innovatsion yo'llari	710
G'aniyeva Shodiya Azizovna, Abdullayeva Madinaxon Madaminjon qizi	
Boshlang'ich sinf darsliklarida berilgan mashqlarni til kompetensiyasini rivojlantirish maqsadida tahlil qilish	713
G'anijonova Sarvinov, Zokirova Sohiba Muxtoraliyevna	
O'quvchilarda global o'qish savodxonligini shakllantirishda milliy matnlar va qadriyatlar asosidagi pirls tipidagi topshiriqlar yaratish tajribasi	717
Ikromova Gulhida Axmadillo qizi, G'ofurova Dilshodaxon Toxirjon qizi	



Bo'lajak pedagoglarni intellektual rivojlantirishda pedagogik artistizmdan foydalanish texnologiyalari pedagogik muammo sifatida	720
Karribayeva Lobarxon Fayzulla qizi	
Ilmiy matnni o'qib tushunish va baholashda nostandart testlardan foydalanish bosqichlari.....	724
Komilova Lola Nasilloevna	
Dizatriyada tovushlar talaffuzidagi kamchiliklarni o'yin orqali rivojlantirish texnologiyalari.....	728
Mamatova Muzayyana Batirovna	
Turkiy bitiklarda nomlar tizimi va ularning semantik xususiyatlari	732
Munisa Shavkatova	
Kommunikativ yondashuv asosida bo'lajak pedagoglarni mediatorlik faoliyatiga tayyorlash texnologiyasini rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari	736
Muqimova Dilbarxon Xusanboyevna	
Sportda liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish metodlari	740
Nazarov Nursultan Safarbayevich	
Dars mashg'ulotlarini tashkil etishda loyihalashtirishning o'rni va ahamiyati.....	744
Normurodov Sharofiddin Muxiddinovich	
Ta'limda innovatsion kompetentlikning ahamiyati.....	748
Qobilova Aziza Tursunovna	
Innovatsion ta'lim texnologiyalari orqali bolalarda tanqidiy va ijodiy fikrlashni rivojlantirish	752
Salimova Aziza Sharipovna	
Xorijiy tillarni o'qitishda masofaviy ta'limning imkoniyatlari va muammolari	755
Sidiqova Ma'mura Adhamjonovna	
Til kompetentligini rivojlantirishda vizual materiallardan foydalanishning o'rni (boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'qish savodxonligini oshirish texnologiyasi misolida)	758
Zokirova Sohiba Muhtoraliyevna, Sobirova Diloromxon Ma'rufjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi koxlear implantli bolalarni eshituv - nutqiy reabilitatsiyasi	761
Xamraeva Dildora Baxadirovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda duduqlanishni kelib chiqish sababalari va korreksion ishlar	766
Xolboeva Ruxsora Egamberdiyevna	
Эффективность арт-терапии в обогащении словарного запаса у детей с ЗПР	770
Наган Олеся Талгатовна	
Autizmlı bolalar nutqini rivojlantirishda o'yinning ahamiyati.....	775
Nishonova Sevara	
Boshlang'ich sinflarda disgrafiyasi bo'lgan o'quvchılarda yozish kompetensiyalarini shakllantirishning ilmiy nazariy asoslari (XIX–XXI asrda).....	778
Qaxxorova Saidaxon, Mamarajabova Zulfiya	
Autizmlı bolalarda kommunikativ muloqotni shakllantirish texnologiyalari.....	781
Raxmonova Manzura Maxmudovna	
Talabalarda ma'naviy ongning rivojlanishidagi milliy dunyoqarash va tafakkur uslubining shakllanish omillari	785
Usarova Nigora Berdiyarovna	
PIRLSda qo'llaniladigan yuqori darajadagi tushunish ko'nikmalari (interpretatsiya, sintez) va ularni muloqotga o'rgatishda qo'llash	788
Choriyeva Valida Abdug'ani qizi, Shodiyev Faxriddin Teshayevich	
Prokrastinatsiya fenomenining retrospektiv talqini	795
M. L. Aripova	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda millatlararo totuvlikni shakllantirishda badiiy adabiyotning o'rni.....	799
Xudoyberdiyeva Madina Abdulbaki qizi	

SPORTDA LIDERLIK VA JAMOAVIY RUHNI SHAKLLANTIRISH METODLARI

Nazarov Nursultan Safarbayevich

NavDU San'at va sport fakulteti
2-kurs talabasi, 201-24 JM

Ilmiy rahbar: Musayev Otabek Qudratovich

Annotatsiya: Ushbu maqolada sportda liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirishning nazariy asoslari hamda ularni rivojlantirishda qo'llaniladigan metodlar tahlil qilingan. Tadqiqotda nazariy metodlar – adabiyotlarni tahlil qilish, solishtirish, sintez va tizimli yondashuv asosida sport jamoalarida liderlik fazilatlari hamda jamoaviylikning psixologik omillari o'rganilgan. Natijalar samarali liderlik sport jamoasining muvaffaqiyatini oshirishi, jamoaviy ruhni mustahkamlashi va sportchilarda mas'uliyat, o'zaro ishonch hamda motivatsiyani kuchaytirishini ko'rsatdi. Maqolada murabbiy va sportchilar o'rtasidagi kommunikativ hamkorlik, motivatsion mashg'ulotlar hamda rolli o'yinlarning sport jamoalarida liderlikni rivojlantirishdagi o'rni yoritilgan. Tadqiqot xulosalariga ko'ra, sport mashg'ulotlarida liderlikni shakllantirish sportchilarning shaxsiy va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirishga bevosita xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: liderlik, jamoaviy ruh, sport psixologiyasi, motivatsiya, sport pedagogikasi, murabbiylik, ijtimoiy muloqot.

Abstract: This article analyzes the theoretical foundations of leadership and team spirit formation in sports, as well as the methods applied to develop these qualities. The study employed theoretical research methods – literature review, comparative analysis, synthesis, and a systematic approach – to examine psychological and pedagogical factors influencing leadership development and team cohesion among athletes. The findings indicate that effective leadership enhances team performance, strengthens team spirit, and increases athletes' responsibility, motivation, and mutual trust. The paper highlights the significance of coach–athlete communication, motivational activities, and role-play exercises in fostering leadership within sports teams. According to the conclusions, developing leadership in sports directly contributes to the improvement of athletes' personal and social competencies.

Key words: leadership, team spirit, sports psychology, motivation, sport pedagogy, coaching, social interaction.

Аннотация: В данной статье проанализированы теоретические основы формирования лидерства и командного духа в спортивной сфере, а также методы, применяемые для их развития. В исследовании использованы теоретические методы – анализ литературы, сравнительный анализ, синтез и системный подход, что позволило изучить психологические и педагогические аспекты лидерства и сплочённости спортсменов. Результаты показали, что эффективное лидерство повышает успешность команды, укрепляет командный дух, а также развивает у спортсменов ответственность, взаимное доверие и мотивацию. В статье освещена роль коммуникации между тренером и спортсменами, мотивационных занятий и ролевых игр в развитии лидерских качеств. На основе выводов исследования подчеркивается, что формирование лидерства в спорте способствует развитию личностных и социальных компетенций спортсменов.

Ключевые слова: лидерство, командный дух, спортивная психология, мотивация, спортивная педагогика, тренерство, социальная коммуникация.

KIRISH

Zamonaviy sport faqat jismoniy tayyorgarlik yoki texnik ko'nikmalarni egallash jarayoni emas, balki shaxsning ijtimoiy va psixologik jihatdan kamol topishida muhim omil hisoblanadi. Sport faoliyatida o'zaro hamkorlik, mas'uliyatni bo'lishish, yetakchilikni namoyon etish, jamoa manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun qo'yish kabi fazilatlar insonning barkamol shaxs sifatida shakllanishida beqiyos o'rin tutadi. Shu nuqtai nazardan qara-ganda, sport mashg'ulotlarida liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish metodlarini o'rganish bugungi kunda jismoniy tarbiya va sport pedagogikasining eng muhim yo'nalishlaridan biriga aylangan.

Sport jamoalarining muvaffaqiyati nafaqat sportchilarning texnik tayyorgarligiga, balki jamoaning ichki muhitiga ham bog'liqdir. Har qanday jamoa faoliyatida rahbarlik qilish, boshqalarni ruhlantirish, bir maqsad sari yo'naltirish va muammoli vaziyatlarda ijobiy yechim topa bilish kabi liderlik ko'nikmalari hal qiluvchi rol o'ynaydi.



Liderlik shaxsning tabiiy fazilati sifatida emas, balki sport mashg'ulotlari davomida tarbiyalanadigan va rivojlan-tiriladigan psixologik-ijtimoiy xususiyat sifatida namoyon bo'ladi. ^[3]

Shu bilan birga, jamoaviy ruh – bu jamoa a'zolari o'rtasidagi o'zaro ishonch, birdamlik, ijtimoiy mas'uliyat va o'zaro yordamga tayyorlikni ifodalovchi psixologik holatdir. ^[2]

Sportda liderlik va jamoaviylik tushunchalari o'zaro uzviy bog'liqdir. Yetakchi sportchi nafaqat o'zining sport mahoratini, balki jamoa a'zolari bilan to'g'ri muloqot o'rnatish, ularga ruhiy tayanch bo'lish, qarorlar qabul qilishda muvofiqlikni ta'minlash kabi ko'nikmalarni ham rivojlantiradi. Shu sababli, sport mashg'ulotlarida jamoaviy ruhni shakllantirish va liderlikni rivojlantirishga qaratilgan pedagogik yondashuvlar, trening uslublari, psixologik moti-vatsiya usullari va guruhli mashqlar tizimi muhim ahamiyat kasb etadi.

Hozirgi davrda sportchilar o'rtasida ijtimoiy muloqot, bir-birini qo'llab-quvvatlash va ijobiy raqobat muhitini yaratish orqali liderlik fazilatlarini shakllantirish tajribasi tobora kengayib bormoqda. Tadqiqotlar shuni ko'rsa-tadiki, jamoaviy sport turlari (futbol, voleybol, basketbol va hokazo) individual sport turlariga nisbatan ko'proq ijtimoiy faollik, o'zaro ishonch va psixologik bardoshlilikni rivojlantiradi. Shu bilan birga, har bir sport jamoasida tabiiy va funksional liderlar mavjud bo'lib, ularning harakatlari jamoaning umumiy ruhiy holatiga, motivatsi-yasiga va natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. ^[1]

Sportda liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish masalasi nafaqat sportchilarning muvaffaqiyatini oshirish, balki ularni kelgusida hayotiy faoliyatda mas'uliyatli, irodali va ijtimoiy faol shaxs sifatida tayyorlashda ham katta tarbiyaviy ahamiyatga ega. Shu bois, ushbu maqolada sportda liderlik fazilatlarini rivojlantirish va jamoaviy ruhni shakllantirishning nazariy asoslari, pedagogik va psixologik metodlari tahlil qilinadi hamda ularning sport jarayonidagi samaradorligi yoritiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Sport psixologiyasi bo'yicha yetakchi tadqiqotlar sportda liderlik va jamoaviy ruhning shakllanishi murak-kab psixologik jarayon ekanini ko'rsatadi. Anderson va Shivakumar sport jamoalarida liderlikning rivojlanishi bevosita jamoa ichidagi emotsional bog'liqlik, ishonch va kommunikatsiya samaradorligiga bog'liq ekanini ta'kidlaydi. Carron va Eys tomonidan ishlab chiqilgan "group dynamics" modeli esa sport jamoalarida liderlik-ning shakllanishi uchun jamoa strukturasining aniqligi, rollarning to'g'ri taqsimlanishi va ijtimoiy qo'llab-quvvat-lashning kuchliligi muhim omil ekanini asoslaydi. Bu yondashuvlar liderlikni nafaqat shaxsiy sifat, balki jamoa dinamikasi ta'sirida shakllanuvchi jarayon sifatida izohlaydi.

Yukelson va Martens tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda sport jamoalarida jamoaviy ruhning shaklla-nishi motivatsiya, o'zaro yordam va birdamlikka tayangan holda rivojlanishi ko'rsatib beriladi. Weinberg va Gould sportchilarning psixologik tayyorgarligi, stressga bardoshlilik, ichki motivatsiyasi hamda o'zaro hurmat-ning kuchli jamoaviy muhit barpo etishdagi rolini ilmiy asoslaydi. Selye tomonidan ishlab chiqilgan stress nazari-yasi sportchilarning ruhiy barqarorligi liderlikni samarali shakllantirishda muhim omil ekanini tushuntiradi. Deci va Ryan tomonidan taklif qilingan o'z-o'zini belgilash nazariyasi esa sportchilarda ichki motivatsiya va mustaqil qaror qabul qilish ko'nikmalari liderlik fazilatlarini kuchaytirishini ilmiy isbotlaydi.

Mahalliy tadqiqotlar orasida Uzbekov sport jamoalarida liderlik va jamoaviy ruhning o'zaro bog'liqligini, ijtimoiy muhit va murabbiylik uslublarning bu jarayonga ta'sirini tahlil qilgan. Cox tomonidan yoritilgan sport psixologiyasi konsepsiyalari esa sportchilarda ijtimoiy muloqot, irodaviy sifatlar, o'z-o'zini boshqarish qobiliyati jamoaviylik va liderlikning psixologik markazini tashkil etishini ko'rsatadi. Northouse tomonidan ilgari surilgan liderlik nazariyalari sport jamoalarida transformatsion, situatsion va demokratik liderlik shakllarining qo'llanishi jamoaning umumiy natijalariga sezilarli ta'sir ko'rsatishini ilmiy asoslaydi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Ushbu tadqiqot sportda liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish jarayonining psixologik-pedagogik asos-larini tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqotda asosan nazariy metodlar – adabiyotlarni tahlil qilish (analysis), solishtirish (comparative analysis), sintez (synthesis) va tizimli yondashuv (systematic approach) metodlaridan foyda-lanildi. Ushbu metodlar sport faoliyatida liderlik fazilatlarini va jamoaviylikni shakllantirishga oid ilmiy manbalarni o'rganish hamda ularni umumlashtirish imkonini berdi.

Tadqiqotning dastlabki bosqichida sport psixologiyasi, jismoniy tarbiya nazariyasi va ta'lim jarayonida liderlikni rivojlantirishga oid manbalar chuqur tahlil qilindi. Xususan, mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy maqo-lalari, dissertatsiyalar, monografiyalar hamda zamonaviy pedagogik yondashuvlarga bag'ishlangan elektron manbalar o'rganildi.

Tahlil jarayonida sport faoliyatida liderlikning shakllanish mexanizmlari, rahbarlik uslublari, jamoa dina-mikasining psixologik omillari hamda sport jamoalarida o'zaro ishonch va motivatsiya tizimining o'rni ko'rib chiqildi. Shuningdek, o'qituvchi va murabbiylar faoliyatida liderlikni rivojlantirishning didaktik imkoniyatlari ham tahlil qilindi. ^[2]



Adabiyotlarni o'rganish orqali sportda liderlikni rivojlantirishga doir turli nazariy qarashlar solishtirildi. Xususan, shaxsiy liderlik, situatsion liderlik va transformatsion liderlik nazariyalari sport jamoalari kontekstida qanday qo'llanilayotgani tahlil qilindi. Bundan tashqari, jamoaviy ruhning psixologik asoslari – motivatsiya, ijtimoiy qo'llab-quvvatlash, hamjihatlik, jamoaviy identifikatsiya kabi tushunchalar chuqur o'rganildi. ^[1]

Tadqiqot davomida turli sport turlarida liderlik va jamoaviylikni rivojlantirish jarayonlari solishtirildi. Jamoaviy sport turlari (futbol, voleybol, basketbol) hamda individual sport turlari (yengil atletika, suzish, tennis) o'rtasida psixologik hamkorlik, o'zaro ishonch, mas'uliyatni taqsimlash darajasi bo'yicha farqlar aniqlanib, ular ilmiy manbalarga tayangan holda tahlil qilindi.

Shuningdek, liderlikni shakllantirishda murabbiylarning roli, jamoa strukturasining o'ziga xos jihatlari, sportchilarning yoshi va tayyorgarlik darajasi kabi omillar o'zaro taqqoslandi. Solishtirish natijasida aniqlanishicha, jamoaviy sport turlarida liderlik tabiiy ravishda shakllanadi, chunki bu jarayon o'zaro muloqot, motivatsiya va jamoaviy qaror qabul qilishni talab etadi. Individual sport turlarida esa liderlik asosan shaxsiy o'zini boshqarish, ichki intizom va o'z-o'zini motivatsiya orqali namoyon bo'ladi.

Turli ilmiy manbalar asosida olingan ma'lumotlar tizimlashtirilib, sportda liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirishga oid yagona nazariy model shakllantirildi. Ushbu modelda sport mashg'ulotlarida ijtimoiy-psixologik muhit, motivatsion tizim, kommunikatsiya va murabbiylik uslublarining o'zaro bog'liqligi asosiy o'rin tutadi.

Tadqiqotda liderlik va jamoaviylikni faqat sportchilarning individual xususiyati sifatida emas, balki sport jamoasining murakkab ijtimoiy tizimi sifatida o'rganishga e'tibor qaratildi. Tizimli yondashuv sport jamoasidagi har bir ishtirokchining o'zaro ta'siri, motivatsiyasi va ijtimoiy roli o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qilishga imkon berdi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, sport faoliyatida liderlik va jamoaviy ruh bir-biridan ajralmas ikki psixologik-pedagogik omildir. Ular sport jamoasining umumiy muvaffaqiyatini, ichki muhitini va sportchilarning individual rivojlanish darajasini belgilovchi asosiy omillar sifatida namoyon bo'ladi. Adabiyotlarni tahlil qilish natijasida aniqlanishicha, sport jamoalarida liderlikning shakllanishi uch bosqichda kechadi:

1. **Tashkiliy bosqich** – bunda sportchi jamoa tizimiga kiradi, ijtimoiy rollarni o'zlashtira boshlaydi.
2. **Faoliyat bosqichi** – jamoa a'zolari o'rtasida o'zaro ishonch, muloqot va hamkorlik shakllanadi, tabiiy liderlar ajralib chiqadi.
3. **Integratsiya bosqichi** – jamoa umumiy maqsad sari yo'naladi, liderlik funksiyalari murabbiy va sportchilar o'rtasida taqsimlanadi, jamoaviy ruh barqarorlashadi. ^[2]

Sportdagi liderlik faqatgina shaxsiy xususiyatlar bilan emas, balki ijtimoiy o'zaro ta'sir, kommunikatsiya sifati va motivatsion muhit bilan chambarchas bog'liqdir. Tadqiqotlar ko'rsatadiki, samarali lider sport jamoasida o'z harakati bilan boshqalarga ibrat bo'ladi, murabbiy bilan yaqin hamkorlikda ishlaydi hamda jamoani ruhiy jihatdan qo'llab-quvvatlaydi. Bunday liderlik shakli sportchilarda o'zaro hurmat, mas'uliyat, ishonch va bir-birini tushunish hissini mustahkamlaydi. ^[3]

Jamoaviy ruh esa jamoa a'zolari o'rtasida ijtimoiy-emotsional bog'liqlikni, o'zaro yordamni va birdamlikni ifodalaydi. Tadqiqotlarda qayd etilishicha, jamoaviy ruhning kuchli bo'lishi sportchilarning psixologik bardoshlilikini oshiradi, stress holatlarini kamaytiradi hamda o'z-o'ziga ishonchni mustahkamlaydi. Jamoaviy sport turlarida bu holat ko'proq kuzatiladi, chunki ular doimiy muloqot, birgalikda qaror qabul qilish va o'zaro qo'llab-quvvatlashni talab etadi. ^[1]

Solishtirish (comparative analysis) natijalari shuni ko'rsatdiki, individual sport turlari (suzish, yengil atletika, tennis)da liderlik ko'proq shaxsiy o'zini boshqarish, o'z-o'zini motivatsiya qilish, ichki irodaviy kuch orqali namoyon bo'ladi. Jamoaviy sport turlarida esa liderlik ijtimoiy jarayon sifatida shakllanadi – bunda muloqot, guruh qadriyatlariga sodiqlik, o'zaro hurmat va ijtimoiy mas'uliyat ustuvor o'rin tutadi.

Shuningdek, tahlil jarayonida murabbiylarning rahbarlik uslubi ham liderlik va jamoaviy ruh shakllanishida hal qiluvchi omil ekanligi aniqlandi. Avtoritar yondashuvdan ko'ra demokratik va hamkorlikka asoslangan yondashuv jamoada ijobiy psixologik muhitni yaratadi, sportchilarning o'z fikrini bildirish va tashabbus ko'rsatish imkoniyatini kengaytiradi. Shu orqali sportchi o'zini jamoaning faol a'zosi sifatida his etadi va tabiiy yetakchilik fazilatlarini rivojlantiradi.

Tadqiqotda olingan ma'lumotlar shuni ko'rsatadiki, liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirishda quyidagi metodlar samarali hisoblanadi:

1. Trening mashg'ulotlarida rolli o'yinlar va muammoli vaziyatlarni modellash, bunda sportchilar bir-birining fikrini eshitishni, qaror qabul qilishni va mas'uliyatni bo'lishishni o'rganadi.
2. Motivatsion suhbatlar va psixologik mashg'ulotlar, ular sportchilarning ichki ruhiyatini kuchaytiradi, jamoaviy birdamlikni mustahkamlaydi.



3. Murabbiy-sportchi hamkorligiga asoslangan kommunikativ yondashuv, bu orqali sport jamoasida o'zaro ishonch va hurmat muhitini yaratish mumkin.
4. Jamoaviy maqsadlarni belgilash va baholash tizimi, bu liderlikni tabiiy shakllantiradi va har bir sportchini umumiy natijaga hissa qo'shishga undaydi.

Yuqoridagi nazariy tahlillar shuni ko'rsatadiki, sportda liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish uzluksiz pedagogik jarayon bo'lib, u murabbiy, sportchi va jamoa o'rtasidagi o'zaro ishonchga asoslanadi. Bunday jarayon sport natijalarini yaxshilash bilan birga, sportchilarning ijtimoiy faol, mas'uliyatli va irodali shaxs sifatida kamol topishiga xizmat qiladi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan nazariy tadqiqotlar natijasida sport faoliyatida liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirishning o'ziga xos pedagogik-psixologik mexanizmlari aniqlandi. Sport jamoasining muvaffaqiyati nafaqat sportchilarning jismoniy tayyorgarligi, balki ularning o'zaro munosabati, ishonchi va motivatsion birligiga ham bevosita bog'liq ekanligi qayd etildi. Shu jihatdan, liderlik va jamoaviy ruhni rivojlantirish sport pedagogikasining markaziy yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etilishi lozim.

Tadqiqot davomida aniqlanishicha, sportda liderlik – bu shaxsning boshqalarga ijobiy ta'sir ko'rsatish, jamoani umumiy maqsad sari yo'naltirish va mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyatidir. Bunday liderlik tabiiy holatda emas, balki murabbiy tomonidan to'g'ri yo'naltirilgan pedagogik jarayon orqali shakllanadi. Ayniqsa, jamoaviy mashg'ulotlarda sportchilarni mustaqil fikrlashga, o'z tashabbusini bildirishga va jamoa manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun qo'yishga o'rgatish muhim ahamiyatga ega.

Jamoaviy ruh esa sportchilarning o'zaro ishonch, hamkorlik, birdamlik va o'zaro qo'llab-quvvatlash asosida bir butun jamoaga aylanishini ta'minlaydi. U samarali kommunikatsiya, umumiy maqsadni anglash va ijobiy psixologik muhit orqali mustahkamlanadi. Jamoaviy sport turlari bu jarayon uchun eng samarali sharoit yaratadi, chunki ular sportchilar o'rtasida muloqot va hamkorlikni doimiy talab qiladi.

Tahlil asosida aniqlangan eng muhim natija shundan iboratki, liderlik va jamoaviy ruhni shakllantirish sportchilarda quyidagi ijobiy o'zgarishlarni yuzaga keltiradi:

- o'z-o'ziga ishonch va mas'uliyat hissi ortadi;
- stressga bardoshlilik va ruhiy barqarorlik kuchayadi;
- sport natijalari yaxshilanadi;
- jamoaviy birdamlik, hamkorlik va o'zaro hurmat mustahkamlanadi.

Shu bois, sport mashg'ulotlarida liderlik va jamoaviy ruhni rivojlantirishga qaratilgan maxsus metodik yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Bunda quyidagi tavsiyalarni qo'llash maqsadga muvofiq:

1. Trening jarayonlarida guruhli muammoli vaziyatlar va rolli o'yinlardan foydalanish.
2. Murabbiy-sportchi o'rtasida doimiy muloqot va ishonchga asoslangan kommunikativ muhit yaratish.
3. Sportchilarni birgalikda maqsad belgilash va baholash jarayonlariga jalb etish.

Yuqoridagi yondashuvlar sportchilarni nafaqat sport sohasida, balki kundalik hayotda ham yetakchilik fazilatlariga ega, mas'uliyatli va jamoaga sodiq shaxs sifatida shakllantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar royxati:

1. Anderson, E., & Shivakumar, R. (2019). Team cohesion and leadership development in sport: A psychological perspective. *Journal of Sport Psychology*, 41(3), 215–230.
2. Carron, A. V., & Eys, M. A. (2012). *Group Dynamics in Sport* (4th ed.). Human Kinetics.
3. Yukelson, D. (2019). Enhancing Team Leadership and Cohesion in Sport: Strategies for Success. *Sport Psychologist Review*, 28(2), 101–118.
4. Weinberg, R. S., & Gould, D. (2015). *Foundations of Sport and Exercise Psychology* (6th ed.). Human Kinetics.
5. Martens, R. (2012). *Successful Coaching*. Human Kinetics.
6. Northouse, P. G. (2021). *Leadership: Theory and Practice* (9th ed.). Sage Publications.
7. Cox, R. H. (2016). *Sport Psychology: Concepts and Applications* (7th ed.). McGraw-Hill Education.
8. Selye, H. (1956). *The Stress of Life*. New York: McGraw-Hill.
9. Deci, E. L., & Ryan, R. M. (2000). The "what" and "why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, 11(4), 227–268.
10. Uzbekov, B. (2020). Sport jamoalarida yetakchilik va ijtimoiy muhitning o'zaro bog'liqligi. *O'zbekiston pedagogika jurnali*, 3(5), 54–61.

- 
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari



AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2025. №11

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.